

nuchter

Naleving leeftijdsgrens alcohol

in sportkantines van
Nederlandse sportbonden
en zaalsporten

2017

Nuchter, Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen

Naleving leeftijdsgrens alcohol in sportkantines van Nederlandse sportbonden en zaalsporten 2017

Karen Schelleman-Offermans, PhD
Ruud Roodbeen, MSc

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Methode	9
Steekproeftrekking	9
Selectie van sportbonden	9
Wijze van steekproeftrekking	9
Steekproefomvang en omschrijving	10
Onderzoeksopzet en design	11
Procedure aankoopopgaven	12
Analyse	13
Puntprevalenties	13
Auditoren selectie en training	13
MysteryKids en hun ouders; Selectie, training en begeleiding	14
Strafbaarstelling Drank- en Horecawet	14
Resultaten	16
Nalevingscijfers in overzicht	16
Naleving en gepleegde interventies per sportbond en voor zaalsporten	17
Nederlandse zaalsporten	18
Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB)	20
Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB)	22
Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB)	24
Referenties	27

Inleiding

De naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol in Nederlandse sportkantines is laag; in 2016 kon meer dan 80% van de 17-jarige mystery shoppers hier zelf alcohol aankopen. Sportkantines zijn het op één na slechts scorende verkoopkanaal als het gaat om de naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol (Roodbeen & Schelleman-Offermans, 2016).

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) probeert meer transparantie in nalevingscijfers van verstrekkers te bieden. Het kunnen benoemen (naming) van nalevingscijfers van groepen verstrekkers binnen eenzelfde branche kan als mogelijke motivator dienen om de naleving te verhogen (Vliek, 2017). In 2016 heeft het ministerie van VWS, mede op verzoek van de Tweede Kamer (Verslag algemeen overleg alcoholbeleid 9 oktober, 2014), een onderzoek laten uitvoeren dat transparantie biedt in de nalevingscijfers per supermarktketen. De resultaten uit dit onderzoek toonden aan dat de nalevingscijfers tussen de supermarktketens uiteenliepen, van 22.6%

naleving voor de laagst scorende keten tot 86.7% naleving voor de hoogst scorende keten (Roodbeen & Schelleman-Offermans, 2016).

In voorliggend onderzoek wordt op vergelijkbare wijze de naleving inzichtelijk gemaakt bij verschillende Nederlandse sportbonden die het meest relevant zijn voor jongeren, namelijk de 1) Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, 2) Koninklijke Nederlandse Hockey Bond, 3) Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond en 4) Nederlandse Volleybal Bond. Met uitzondering van de Nederlandse Volleybal Bond¹, wordt er per bond een betrouwbaar en representatief nalevingscijfer

opgeleverd van de leeftijdsgrens van 18 jaar voor het verstrekken van alcoholhoudende drank (Drank- en Horecawet, artikel 20, lid 1). Daarnaast wordt er een betrouwbaar en representatief nalevingscijfer opgeleverd voor Nederlandse zaalsporten.

De hoofdonderzoeksvraag van dit onderzoek luidt: In hoeveel procent van de aankoop-pogingen kunnen jongeren van 17 jaar oud géén alcoholhoudende dranken kopen in de verschillende sportkantines van Nederlandse sportbonden en van zaalsporten relevant

voor jongeren? Verstrekkers zijn volgens de Drank- en Horecawet verplicht de leeftijd van potentiële kopers vast te stellen aan de hand van een geldig legitimatiebewijs, indien deze persoon niet onmiskenbaar 18 jaar lijkt (artikel 20, lid 3). Om deze reden worden ook interventies die worden ingezet door alcohol-verstrekters, zoals het vragen naar leeftijd en/of naar een geldig legitimatiebewijs, onderzocht, inclusief het effect hiervan op de naleving van de leeftijdsgrens. In Tekst box 1 wordt een overzicht gegeven van de onderzoeksvragen van dit onderzoek. ●

Tekst box 1

HOOFDONDERZOEKSVRAAG

- In hoeveel procent van de aankoop-pogingen kunnen jongeren van 17 jaar oud géén alcoholhoudende dranken kopen bij sportkantines onder verantwoording van de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, Koninklijke Nederlandse Hockey Bond, Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond en bij sportkantines van sportzalen waar (o.a.) volleybal wordt beoefend?

DEELVRAGEN

- In hoeveel procent van de aankoop-pogingen bij deze sportkantines wordt er naar leeftijd en/of een geldig legitimatiebewijs gevraagd (interventies)?
- In hoeveel procent van de aankoop-pogingen waarbij interventies worden ingezet wordt de alcoholhoudende drank ook daadwerkelijk niet verkocht?

¹ Volleybal wordt hoofdzakelijk gespeeld in sportzalen met een sportkantine die vaak niet wordt beheerd door de volleybalverenigingen zelf, maar door andere of meerdere partijen, zoals door horecaondernemers, gemeente of door middel van gedeelde verantwoordelijkheid met meerdere verenigingen. Om deze reden wordt er een nalevingscijfer gerapporteerd voor zaalsporten waar volleybal (naast andere zaalsporten) onderdeel van uitmaakt.

Met hode

STEEKPROEFTREKKING

Selectie van sportbonden

Van de in totaal 75 Nederlandse sportbonden zijn vier sportbonden geïnccludeerd in het onderzoek: 1) Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, 2) Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond, 3) Koninklijke Nederlandse Hockey Bond en 4) Nederlandse Volleybal Bond. De sportverenigingen van deze vier sportbonden zijn team of semi-individuele sporten en zijn het meest populair bij jeugdigen onder 18 jaar (NOC*NSF, 2015).

Kantinebeheer bij voetbal, hockey en tennis anders dan bij volleybal

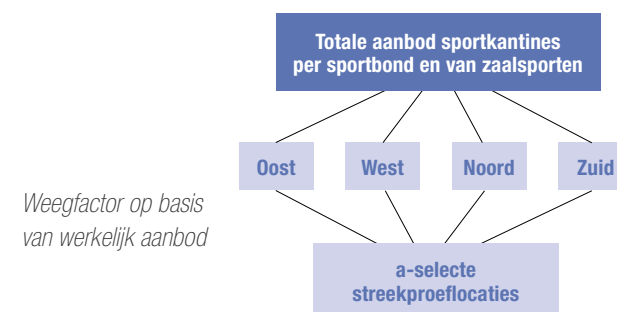
Bij voetbal, hockey en tennis wordt de kantine die bezocht wordt in zo goed als alle gevallen beheerd door de vereniging van de desbetreffende sportbond.

Voor deze sporten wordt een nalevingscijfer per sportbond gerapporteerd. Volleybal wordt hoofdzakelijk gespeeld in sportzalen met een sportkantine die vaak niet wordt beheerd door de sportverenigingen zelf, maar door andere of meerdere partijen. Om deze reden wordt een nalevingscijfer gerapporteerd voor zaalsporten waar volleybal (naast andere zaalsporten) onderdeel van uitmaakt. De metingen bij zaalsporten vinden plaats rondom volleybalwedstrijden, door de populariteit van deze sport onder jongeren (NOC*NSF, 2015).

Wijze van steekproeftrekking

In de steekproeftrekking werden verschillende strata (categorieën binnen de totaalpopulatie) gebruikt om een zo goed mogelijke landelijke representativiteit te kunnen garanderen per sportbond en voor zaalsporten (Figuur 1). Een a-selectie streekproef werd

Figuur 1 *Wijze van steekproeftrekking*

getrokken uit het totale aanbod van sportkantines van de verschillende sportbonden en het totale aanbod van sportzalen in Nederland. De steekproef werd gestratificeerd naar vier regio's (Noord, Oost, Zuid en West) en gewogen naar bevolkingsdichtheid. Voor de weging werden drie bevolkingsdichtheidscategorieën gebruikt, namelijk groot (> 150.000 inwoners), midden (tussen 30.000 en 150.000 inwoners) en klein (< 30.000 inwoners). Om een zo goed

mogelijke landelijke representatie van het aanbod van sportkantines te verkrijgen werd in de weging naar bevolkingsdichtheid rekening gehouden met het werkelijke aanbod van sportkantines per sportbond en van zaalsporten per bevolkingscategorie.

Steekproefomvang en omschrijving

Per sportbond en voor sportzalen zijn aparte steekproeven getrokken. De berekeningen van deze steekproeven zijn uitgevoerd op

Tabel 1 Totale aantal sportkantines (steekproefgrootte) per sportbond en voor zaalsporten

	Aantal sportkantines geïnccludeerd in onderzoek	Aantal (%) sportkantines nogmaals bezocht i.v.m. schenktijden*
Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB)	335	21 (6.3%)
Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB)	176	38 (21.6%)
Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB)	322	4 (1.2%)
Nederlandse zaalsporten waar o.a. volleybal wordt beoefend	292	6 (2.1%)
TOTAAL	1125	69 (6.1%)

Voetnoot: In volgorde op relevantie voor jongeren; * De naleving geconstateerd in de herhaalde meting is meegenomen in de uiteindelijke berekening van de nalevingscijfers.

basis van een betrouwbaarheid van 95%, de werkelijke grootte van de onderzoekspopulatie (NOC*NSF, 2015) en een spreiding van 50%². In de totale steekproef werden 353 gemeenten geïnccludeerd. In Tabel 1 is het aantal sportkantines dat is geïnccludeerd in het onderzoek per sportbond en voor zaalsporten weergegeven. In totaal zijn er 1125 aankoop pogingen geïnccludeerd in het onderzoek (aankoop pogingen per regio; West = 274, Oost = 284, Noord = 277, Zuid = 290). Om zoveel mogelijk volgens het landelijke protocol bij sportkantines te werken, werden er bij een constatering van schenktijden deze specifieke sportkantines nogmaals bezocht op een andere dag en tijdstip dat er geen schenktijden golden. De naleving geconstateerd in deze herhaalde metingen zijn vervolgens meegenomen in de uiteindelijke berekening van de nalevingscijfers.

$$n \geq \frac{N \cdot z^2 \cdot p \cdot (1-p)}{z^2 \cdot p \cdot (1-p) + (N-1) \cdot F^2}$$

$$\text{Voorbeeldberekening Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond: } 333 \geq \frac{2474 \cdot 1.96^2 \cdot .50 \cdot (1-.50)}{1.96^2 \cdot .50 \cdot (1-.50) + (2474-1) \cdot 0.05^2}$$

n = minimale grootte onderzoekspopulatie; N = totale aantal sportkantines; Z = standaardafwijking (bij een betrouwbaarheid van 95% is dit 1.96); F = foutenmarge (bij een betrouwbaarheid van 95% is dit 0.05).

ONDERZOEKSOPZET EN DESIGN

De naleving bij verschillende Nederlandse sportbonden en zaalsporten populair onder jongeren werd vastgesteld met behulp van Mystery Shop onderzoek, waarin 17-jarige jongeren een aankoop poging ensceneren onder begeleiding van volwassen auditoren. Hiervoor werden sportkantines van zaalsporten (waar o.a. volleybal wordt beoefend) en van sporten gelieerd aan de volgende sportbonden bezocht: Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, Koninklijke Nederlandse Hockey Bond, Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond. De gehanteerde onderzoeksprotocollen voldoen aan de hiervoor geldende ethische en juridische normen (zie Appendix 1). In dit nalevingsonderzoek werden voor iedere sportbond en voor zaalsporten steeds afwisselend aankoop pogingen alcohol gedaan door jongens en meisjes, zodat 50% van het totaal van de

aankopen door jongens werd uitgevoerd en de andere 50% door meisjes. In de berekening van de nalevingscijfers werd één aankoopgoging per sportkantine meegenomen.

Procedure aankoopgogingen

De volwassen en getrainde auditoren die de jongeren begeleiden tijdens de uitvoering van een onderzoekroute zijn verantwoordelijk voor de veiligheid en het welzijn van de MysteryKids. Tijdens het onderzoek zijn de relevante regelingen van de Arboretwet en de Arbeidstijdenwet gerespecteerd. Auditoren controleerden bij aanvang van een onderzoekroute de uitstraling van de MysteryKids, om te garanderen dat zij tijdens de uitvoering normale/doorsnee kleding droegen (bv. jeans en trui/t-shirt) en geen opvallende/overmatige make-up (meisjes) of baardgroei (jongens). MysteryKids bezochten zo veel mogelijk locaties die zich meer dan 20 kilometer buiten hun eigen woonplaats bevonden om eventuele herkenning door verstrekkers te verminderen. Afgezien hiervan bleven de MysteryKids werkzaam binnen hun eigen regio met als doel dat het voorkomen en/of mogelijke accent van de MysteryKids aansluit bij de regio waar aankoopgogingen uitgevoerd worden. De MysteryKids die de aankoopgogingen

uitvoerden, gingen altijd alléén naar binnen bij de sportkanten. In alle gevallen observeerde de auditor onopvallend op gepaste afstand het aankoopproces van de MysteryKid. De MysteryKid diende één keer te joken tegen de verstrekker wanneer zijn of haar leeftijd werd gevraagd (zeggen dat hij/zij 18 jaar oud is) en moest altijd tijdens het aankoopproces zijn/haar geldige ID-bewijs laten zien aan de verstrekker wanneer deze daar om vroeg. De MysteryKids waren geïnstrueerd om nooit in discussie te gaan met de verstrekker en te zwijgen als deze mogelijk tijdens het ID checken (nogmaals) om hun leeftijd vroegen. Om de naleving vast te kunnen stellen werden de aankopen, indien van toepassing, volledig afgerond. MysteryKids verlieten direct na de aankoopgoging de locatie en het mogelijk aangekochte product werd onaangeroerd achtergelaten op de bar. Variabelen die werden geobserveerd tijdens het veldwerk zijn naleving (of het product verkocht is ja /nee) en welke interventies (vragen naar leeftijd, vragen naar ID, vragen naar leeftijd en ID) werden gepleegd door de verstrekker. Indien er een geldtransactie had plaatsgevonden tijdens het aankoopproces, werd het product als verkocht beschouwd in deze studie. De alcohol werd nooit door MysteryKids of auditoren geconsumeerd.

ANALYSE

Puntprevalenties

Voor het uitvoeren van de analyses is SPSS versie 22.0 gebruikt (Corp. IBM, 2013). Nalevingscijfers zijn berekend door de frequentie van naleving te delen door het totale aantal aankoopgogingen. De Chi-kwadraat toets werd gebruikt om te bepalen of de naleving significant verschilde tussen de totale naleving en de naleving geconstateerd na het vragen naar het ID van de MysteryKid (interventie) bij de verschillende sportbonden en bij zaalsporten. Indien bij sportkanten schenktijden werden geconstateerd zijn niet de resultaten van deze aankoopgogingen meegenomen in de uiteindelijke berekening van nalevingscijfers, maar de naleving gemeten in een herhaalde aankoopgoging (op een ander tijdstip en dag) bij deze sportkanten. Frequenties en percentages (puntprevalenties) zijn gerapporteerd per sportbond en voor zaalsporten voor het aantal aankoopgogingen, naleving, gepleegde interventies en de naleving na het plegen van de interventie. Ook zijn 95% betrouwbaarheidsintervallen (BI) gerapporteerd voor alle nalevingspercentages met behulp van de Wilson Score. Het 95% BI van een gemeten percentage

geeft aan dat als deze meting 100 maal wordt herhaald, de gemeten waarde 95 maal binnen het aangegeven interval zal liggen. Bijvoorbeeld, wanneer de puntschatting 8.5% bedraagt met een 95% BI van 4.4% tot 15.9%, dan zal het nalevingscijfer bij 95 van 100 herhaalde metingen tussen de 4.4% en 15.9% liggen. De breedte van het BI geeft de precisie van de schatting weer; hoe smaller het BI, hoe preciezer de schatting.

AUDITOREN SELECTIE EN TRAINING

De auditoren in dit onderzoek werden geselecteerd op hun achtergrond en deskundigheid en beschikten allen over een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en een APK-gekeurde auto met de benodigde verzekeringen. Alle auditoren zijn voorafgaand aan het onderzoek uitvoerig geïnstrueerd over het onderzoeksprotocol en hun rol als auditor hierin. Zij hebben allen ervaring met het uitvoeren van Mystery-Shop onderzoek in een praktijksetting en met het werken met jongeren. De auditoren staan vóór, tijdens en na de uitvoering van het nalevingsonderzoek in contact met elkaar en met de backoffice (onderzoekers en planningsmedewerkers) in een contactgroep om mogelijke hindernissen in het veld te kunnen aanpakken.

MYSTERYKIDS EN HUN OUDERS; SELECTIE, TRAINING EN BEGELEIDING

Ouders van MysteryKids hebben allen schriftelijk toestemming gegeven voor deelname van hun adolescente kind aan het onderzoek. Ook werden ouders voorafgaand aan het onderzoek ingelicht over de werkzaamheden van de MysteryKids, over de achterliggende gedachten van nalevingsonderzoek, over de risico's van alcoholgebruik voor jongeren en het belang van strikte regels voor het kopen en gebruiken van alcohol. MysteryKids werden geselecteerd op een voor hun leeftijd gemiddelde uiterlijk en uitstraling, hetgeen werd beoordeeld door jongerenwerkers. Voorafgaand aan het onderzoek werden MysteryKids uitvoerig geïnstrueerd over het onderzoeksprotocol en getraind in het veld door proef-aankoop-pogingen uit te voeren. Op deze manier raken de MysteryKids vertrouwd met het protocol en kunnen gecoacht worden door de auditor. Om te voorkomen dat de MysteryKids nadelige effecten ondervinden van hun werkzaamheden in het onderzoeksveld, worden zij vóór, tijdens en na het uitvoeren van het onderzoek professioneel begeleid door volwassen en getrainde auditoren.

MysteryKids zijn altijd in de mogelijkheid om zelfstandig en anoniem een vertrouwenspersoon te benaderen (zie ook Appendix 1 voor overige ethische normen).

STRAFBAARSTELLING DRANK- EN HORECAWET

De MysteryKids die deelnemen aan het onderzoek begaan tijdens het uitvoeren van de aankoop-pogingen géén overtreding van de Drank- en Horecawet; het aangekochte product werd onaangeroerd achtergelaten op de bar en bleef hiermee onder verantwoording van het barpersoneel. De MysteryKids ensceneren een aankoop-poging, met andere woorden, zij hebben géén intentie tot gebruik, maar doen de aankoop-poging in het kader van onderzoek. ●

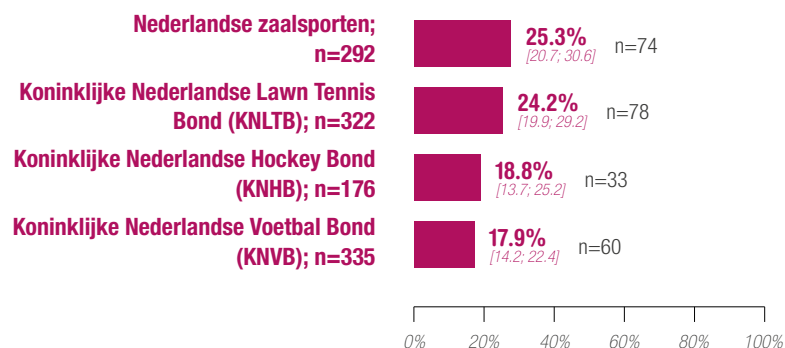
Resultaten

NALEVINGSCIJFERS IN OVERZICHT

In Figuur 2 zijn de nalevingspercentages en frequenties, inclusief bijbehorende 95% betrouwbaarheidsintervallen weergegeven per sportbond en voor zaalsporten op volgorde van hoogte van de geconstateerde nalevingspercentages (puntprevalenties van hoog naar laag). Het hoogste nalevingspercentage (puntprevalentie) is geconstateerd bij sportkantines van Nederlandse zaalsporten. Van de 292 aankoopopgaven bij sportkantines van zaalsporten werden er 74 aankoopopgaven geweigerd (25.3% [95% BI 20.7; 30.6]). Bij sportkantines behorende tot de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB) werden er, van de in totaal 322 aankoopopgaven,

78 aankoopopgaven geweigerd (24.2% [95% BI 19.9; 29.2]). Bij de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) zijn er van de 176 aankoopopgaven 33 opgegeven geweigerd (18.8% [95% BI 13.7; 25.2]). Tenslotte is het laagste nalevingscijfer (puntprevalentie) geconstateerd bij de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB), sportkantines behorende tot deze bond weigerden in, van de in totaal 335 opgaven, 60 aankoopopgaven de verkoop (17.9% [95% BI 14.2; 22.4]). Ondanks het verschil in puntprevalenties voor naleving tussen de verschillende sportbonden en zaalsporten, verschillen deze niet significant van elkaar. ●

Figuur 2 Nalevingspercentages [95% CI] per sportbond en voor zaalsporten

Naleving en gepleegde interventies per sportbond en voor zaalsporten

In de volgende paragrafen wordt voor sportzalen en per sportbond het nalevingspercentage besproken, op volgorde van de hoogte van de geconstateerde nalevingspercentages (puntprevalenties van hoog naar laag). Daarnaast worden de interventies gepleegd door de verstrekker weergegeven (niets gevraagd, enkel leeftijd gevraagd, enkel ID gevraagd, naar leeftijd en ID gevraagd). Tot slot wordt ook het effect van de interventies op de naleving van de leeftijdsgrens weergegeven.

Nederlandse zaalsporten³

Van de in totaal 292 aankoopogingen alcohol bij sportkantine van Nederlandse zaalsporten werd 74 keer naleving geconstateerd (25.3% [95% BI 20.7; 30.6]); Figuur 4). Wat betreft interventies (Figuur 3), werd in het merendeel van de 292 aankoopogingen niets gevraagd aan de MysteryKid door de verstrekkers nadat de MysteryKid alcohol besteld had (195 keer géén interventies gepleegd; 66.8%). In 12 gevallen werd enkel om de leeftijd van de MysteryKid gevraagd (4.1%), in 44 gevallen (15.1%) enkel naar het ID en in 41 gevallen (14.0%) om de leeftijd én het ID.

In de aankoopogingen waar de verstrekker niets had gevraagd aan de MysteryKid (géén leeftijd en/of ID), of waar enkel naar leeftijd was gevraagd, werd de alcohol verkocht aan de MysteryKid en dus niet nageleefd (Figuur 4). Na het vragen naar ID (alleen ID of leeftijd en ID) werd er in het merendeel van de aankoopogingen de alcohol niet verkocht aan de MysteryKid en dus wel correct nageleefd (87.1% (95% BI [78.3; 92.6])). Het nalevingspercentage bij Nederlandse zaalsporten na het vragen om ID is significant hoger dan het totale nalevingscijfer van 25.3% (95% BI [20.7; 30.6]; Chi-kwadraat = 105.2; $p < 0.01$). De naleving nadat er enkel om ID werd gevraagd, is 84.1% (95% BI [70.6; 92.1]), de naleving nadat er zowel om leeftijd als ID werd gevraagd is 90.2% (95% BI [77.5; 96.1]). ●

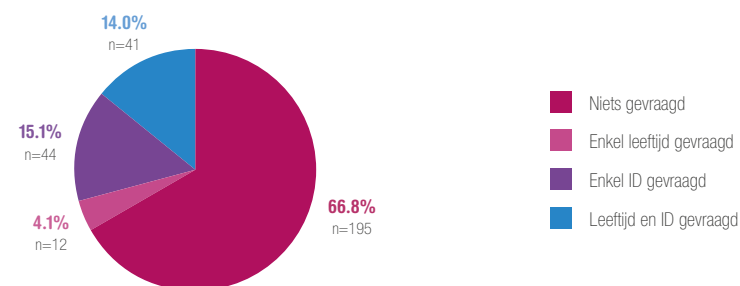
³ Volleybal wordt hoofdzakelijk gespeeld in sportzalen met een sportkantine die vaak niet wordt beheerd door de sportverenigingen zelf, maar door andere of meerdere partijen. Om deze reden wordt een nalevingscijfer gerapporteerd voor zaalsporten waar volleybal (naast andere zaalsporten) onderdeel van uitmaakt.

Naleving Nederlandse zaalsporten

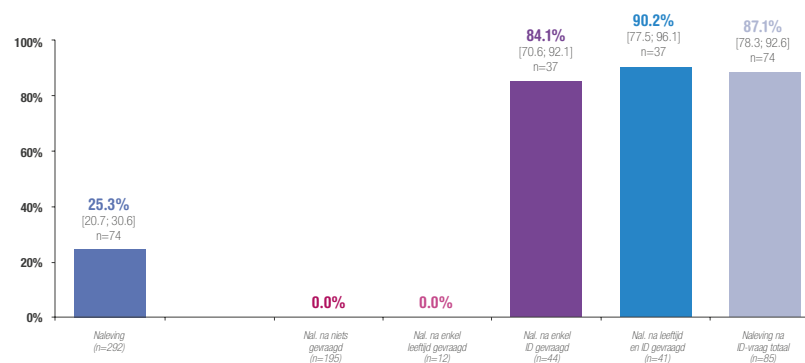
25.3%

[95% BI 20.7; 30.6]

Figuur 3 Gebruik interventies bij Nederlandse zaalsporten (n=292)

Figuur 4 Nalevingspercentages [95% BI] na interventies bij Nederlandse zaalsporten

Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB)

In 78 van de in totaal 322 aankoopogingen alcohol bij sportkantines behorende tot de KNLTB werd naleving geconstateerd (24.2% [95% BI 19.9; 29.2]; Figuur 6). In het merendeel van de 322 aankoopogingen werd niets gevraagd aan de MysteryKid door de verstrekker nadat de MysteryKid alcohol had besteld (215 keer géén interventies gepleegd; 66.8%; Figuur 5). In 11 gevallen werd enkel om de leeftijd van de MysteryKid gevraagd (3.4%), in 57 gevallen (17.7%) enkel naar het ID en in 39 gevallen (12.1%) om de leeftijd én het ID.

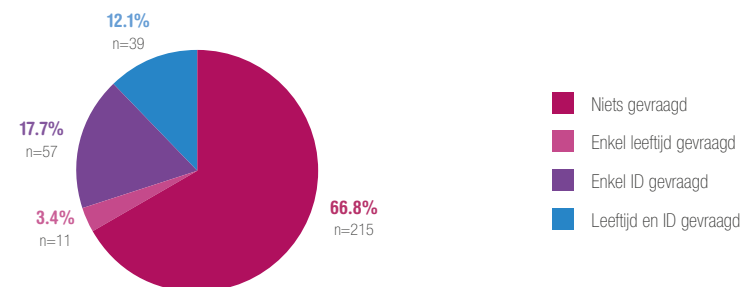
In de aankoopogingen waar de verstrekker niets had gevraagd aan de MysteryKid (géén leeftijd en/of ID), of waar enkel naar leeftijd was gevraagd, werd de alcohol verkocht aan de MysteryKid en dus niet nageleefd (Figuur 6). Na het vragen naar ID (alleen ID of leeftijd en ID) werd er in het merendeel van de aankoopogingen wel correct nageleefd (81.3% (95% BI [72.3; 87.8])). Het nalevingspercentage bij de KNLTB na het vragen om ID is significant hoger dan het totale nalevingscijfer van 24.2% (95% BI [19.9; 29.2]; Chi-kwadraat = 102.8; $p < 0.01$). De naleving nadat er enkel om ID werd gevraagd, is 75.4% (95% BI [62.9; 84.8]), de naleving nadat er zowel om leeftijd als ID werd gevraagd is 89.7% (95% BI [76.4; 95.9]). ●

Naleving KNLTB

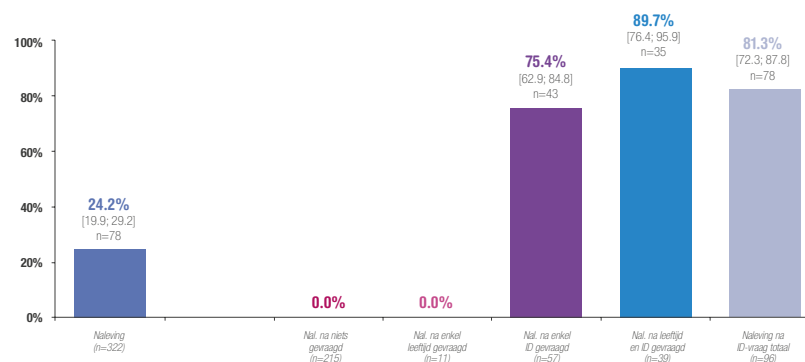
24.2%

[95% BI 19.9; 29.2]

Figuur 5 Gebruik interventies bij de KNLTB (n=322)

Figuur 6 Nalevingspercentages [95% BI] na interventies bij de KNLTB

Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB)

Van de in totaal 176 aankoopogingen alcohol bij sportkantines behorende tot de KNHB werd er 33 keer naleving geconstateerd ((18.8% [95% BI 13.7; 25.2]); Figuur 8). In het merendeel van de 176 aankoopogingen werd niets gevraagd aan de MysteryKid door de verstrekker nadat de MysteryKid alcohol had besteld (126 keer géén interventies gepleegd; 71.6%; Figuur 7). In 4 gevallen werd enkel om de leeftijd van de MysteryKid gevraagd (2.3%), in 35 gevallen (19.9%) enkel naar het ID en in 11 gevallen (6.3%) om de leeftijd én het ID.

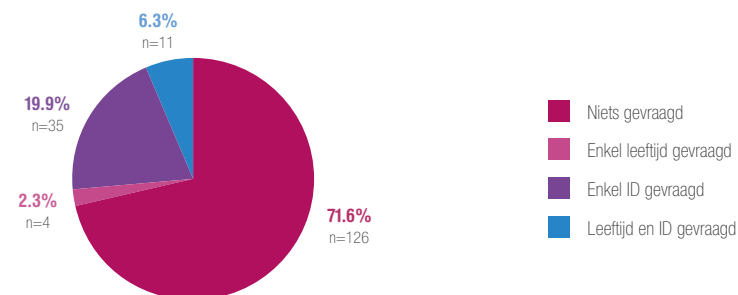
In de aankoopogingen waar de verstrekkers niets gevraagd had aan de MysteryKid (géén leeftijd en/of ID), of waar enkel naar leeftijd was gevraagd, werd de alcohol verkocht aan de MysteryKid en dus niet nageleefd (Figuur 8). Na het vragen naar ID (alleen ID of leeftijd en ID) werd er in het merendeel van de aankoopogingen wel correct nageleefd (71.7% (95% BI [57.5; 82.7])). Het nalevingspercentage bij de KNHB na het vragen om ID is significant hoger dan het totale nalevingscijfer van 18.8% (95% BI [13.7; 25.2]; Chi-kwadraat = 49.0; $p < 0.01$). De naleving nadat er enkel om ID werd gevraagd, is 74.3% (95% BI [57.9; 85.8]), de naleving nadat er zowel om leeftijd als ID werd gevraagd is 63.6% (95% BI [35.4; 84.8]). ●

Naleving KNHB

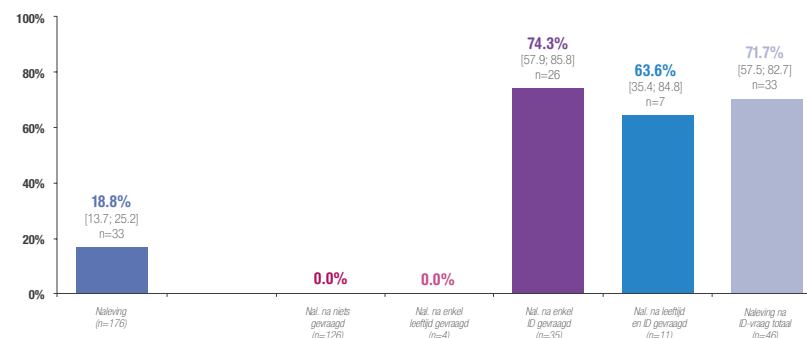
18.8%

[95% BI 13.7; 25.2]

Figuur 7 Gebruik interventies bij de KNHB (n=176)

Figuur 8 Nalevingspercentages [95% BI] na interventies bij de KNHB

Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB)

In 60 van de 335 aankoop pogingen alcohol bij sportkantines behorende tot de KNVB werd naleving geconstateerd (17.9% [95% BI 14.2; 22.4]; Figuur 10). Wat betreft interventies (Figuur 9), werd in het merendeel van de 335 aankoop pogingen niets gevraagd aan de MysteryKid door de verstrekker nadat de MysteryKid alcohol had besteld (251 keer géén interventies gepleegd; 74.9%). In 7 gevallen werd enkel om de leeftijd van de MysteryKid gevraagd (2.1%), in 43 gevallen (12.8%) enkel naar het ID en in 34 gevallen (10.1%) om de leeftijd én het ID.

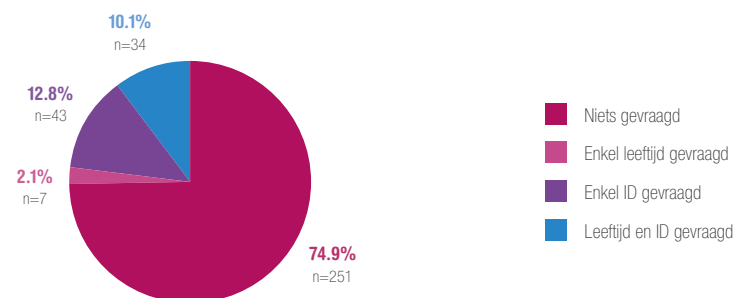
In de aankoop pogingen waar de verstrekker niets had gevraagd aan de MysteryKid (géén leeftijd en/of ID), of waar enkel naar leeftijd was gevraagd, werd de alcohol verkocht aan de MysteryKid en dus niet nageleefd (Figuur 10). Na het vragen naar ID (alleen ID of leeftijd en ID) werd er in het merendeel van de aankoop pogingen wel correct nageleefd (77.9% (95% BI [67.5; 85.7])). Het nalevingspercentage bij de KNVB is na het vragen om ID significant hoger dan het totale nalevingscijfer van 17.9% (95% BI [14.2; 22.4]; Chi-kwadraat = 109.2; $p < 0.01$). De naleving nadat er enkel om ID werd gevraagd, is 74.4% (95% BI [59.8; 85.1]), de naleving nadat er zowel om leeftijd als ID werd gevraagd is 82.4% (95% BI [66.5; 91.7]). ●

Naleving KNVB

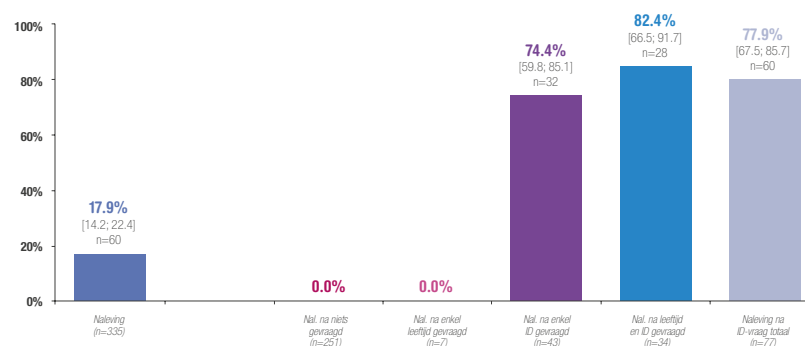
17.9%

[95% BI 14.2; 22.4]

Figuur 9 Gebruik interventies bij de KNVB (n=335)

Figuur 10 Nalevingspercentages [95% BI] na interventies bij de KNVB

Ethische normen Mystery Shop onderzoek

VERSTREKKERS

- De namen van verstrekkers (barnedewerkers) en de namen van de sportkantes blijven anoniem;
- De data en tijdstippen waarop aankoop-pogingen zijn uitgevoerd worden niet gecommuniceerd met de opdrachtgever, aankoop-pogingen zijn niet herleidbaar tot individuen;
- Op basis van onderzoeksresultaten zijn sancties niet toegestaan;
- Alle begeleiders (auditoren) informeren actieve gemeentelijke handhavers wanneer zij op basis van een aankoop-poging een verstrekker willen sanctioneren.

MYSTERYKIDS

- Van alle deelnemende MysteryKids is schriftelijk toestemming verkregen van ouders/verzorgers (wettelijke voogd) voor deelname;
- De namen van MysteryKids blijven anoniem;
- Tijdens aankoop-pogingen zijn altijd volwassen en ervaren begeleiders (auditoren) aanwezig (zij voeren geen interactie tijdens de aankoop-poging) om MysteryKids te begeleiden, te beschermen en te corrigeren bij ongewenst gedrag;
- De MysteryKids begaan géén strafbaar feit tijdens hun werkzaamheden, de alcohol-producten worden onaangeroerd op de bar achtergelaten en blijven onder verantwoordelijkheid van het barpersoneel;
- Alle MysteryKids zijn altijd in de mogelijkheid om aankoop-pogingen te weigeren of een onderzoeksdag af te breken;
- MysteryKids kunnen te allen tijde anoniem contact opnemen met een daarvoor aangewezen vertrouwenspersoon;
- Leeftijdsgelabelde producten blijven onaangeroerd en worden niet geconsumeerd.

Referenties

- Corp. IBM.
IBM SPSS Statistics for Windows, version 22.0.
Armonk, NY: IBM Corp.; 2013.
- NOC*NSF. 2015.
Ledental NOC*NSF over 2014.
Arnhem: 2015.
- Roodbeen RTJ, Schelleman-Offermans K.
Alcohol- en tabaksverkoop aan jongeren 2016. Nuchter Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen. [Internet].
Nijmegen; 2016. Beschikbaar van: www.nuchter.nl/publicaties.
- Roodbeen RTJ, Schelleman-Offermans K.
Naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol in ketensupermarkten 2016 [Internet].
Nijmegen; 2016. Beschikbaar van: www.nuchter.nl/publicaties.
- **Verslag algemeen overleg alcoholbeleid 9 oktober 2014.**
Den Haag; 2014. p. 1–43.
- Vlieg, M. (2017).
Schandpaal of schouderklop? Handhaving door 'naming en shaming' en 'naming en faming'.
Reeks handhaving en gedrag. Boom Jurisch; Den Haag.

Nuchter, Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen

Kerkenbos 1033, 6546 BB Nijmegen

T 024 212 02 19

info@nuchter.nl

www.nuchter.nl